

Ethics in action

Citation for published version (APA):

Smolka, M. H. (2022). *Ethics in action: Multi-sited engaged ethnography on valuation work in contemplative science*. [Doctoral Thesis, Maastricht University]. Maastricht University. <https://doi.org/10.26481/dis.20221011ms>

Document status and date:

Published: 01/01/2022

DOI:

[10.26481/dis.20221011ms](https://doi.org/10.26481/dis.20221011ms)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Samenvatting Nederlands

In de afgelopen jaren is het potentieel van contemplatieve praktijken zoals mindfulness-meditatie ter verlichting van moderne kwalen zoals stress, chronische condities en ouderdomsziektes bestudeerd op grond van neurowetenschappelijke, psychologische en klinische benaderingen. Onderzoekers die zulke studies verrichten, en die ook wel ‘contemplatieve wetenschappers’ worden genoemd, treden regelmatig in de media op, waardoor ze wetenschappelijke legitimiteit verlenen aan de voordelen van meditatie. Terwijl voorstanders van contemplatieve wetenschap dit soort onderzoek louter in een positief daglicht plaatsen, bijvoorbeeld als een bijdrage aan de oplossing van mondiale crises, wijzen tegenstanders op het ethisch dubieuze karakter ervan. Sommige sociale onderzoekers en boeddhistische beoefenaren zijn bang dat meditatie door de wetenschappelijke framing ervan wordt losgemaakt van haar intellectuele, affectieve en ethische wortels in het boeddhisme en dat het aldus bruikbaar wordt gemaakt voor omstreden, problematische of onethische doeleinden, bijvoorbeeld als concentratietraining in het leger of productiviteitsbooster in grote ondernemingen. In plaats van een abstract betoog te ontwikkelen over deze mogelijke normatieve effecten van contemplatieve wetenschap (al dan niet positief) en ze op de toekomst te projecteren, wordt in de dissertatie het ethische karakter van contemplatieve wetenschap verkend door bestudering van hoe waarden in de praktijk ontstaan. Deze verkenning wordt gestuurd door de volgende onderzoeksvragen: Hoe krijgen waarden in contemplatieve wetenschapspraktijken gestalte? Hoe valoriseert en rechtvaardigt de contemplatieve wetenschapsgemeenschap het eigen onderzoek als epistemologisch rijk en ethisch goedaardig? Hoe zijn kennis-genererende praktijken verbonden met wetenschappelijke normen van goed onderzoek over meditatie? Hoe kan collaboratief onderzoek kritiek

uitoefenen op contemplatieve wetenschap op een manier die leidt tot veranderingen in denken en handelen?

Voor de beantwoording van deze vragen wordt in deze dissertatie gebruik gemaakt van theorieën en methoden uit het vakgebied Science & Technology Studies (STS), en hiermee verwante discoursen over Responsible Innovation en Responsible Research and Innovation (R(R)I). Meer in het bijzonder gaat het hierbij om een combinatie van *multi-sited* etnografie en collaboratief onderzoek, gestuurd door aanpassingen van de Socio-Technical Integration Research (STIR) methode voor bestudering en bekritisering van waarderingspraktijken in contemplatieve wetenschap. Het belangrijkste resultaat is dat contemplatieve wetenschappers verschillende strategieën en repertoires mobiliseren om in de praktijk gestalte te geven aan bepaalde waarden – zij doen, anders gezegd, aan ‘waarderingwerk’ (*valuation work*). Dit concept geeft weer hoe wetenschappers ervoor zorgen dat in de praktijk ogenschijnlijk tegenstrijdige waarden, vormen van gezag en oriëntatiesystemen samengaan, naast elkaar bestaan of elkaar afwisselen. In het eerste deel van het proefschrift (hoofdstuk 2 en 3), dat is gebaseerd op etnografisch onderzoek in het laboratorium, bij wetenschappelijke bijeenkomsten en conferenties, wordt verhelderd dat onderhandelingen en praktische pogingen om waardenconflicten op te lossen onlosmakelijk verbonden zijn met wetenschappelijke socialiseringsprocessen en kennisproductie. In het tweede deel (hoofdstuk 5 en 6) wordt erop gewezen dat dergelijk waarderingswerk zichtbaar en modificeerbaar kan worden in interdisciplinaire samenwerking en dialoog tussen contemplatieve wetenschappers, gestuurd door het beslisprotocol van STIR. Hoofdstuk 4 verbindt deze twee delen door gebruik te maken van inzichten ontleend aan etnografisch onderzoek voor de toepassing van STIR in interdisciplinaire samenwerking van contemplatieve wetenschappers. In het eerste hoofdstuk van de dissertatie wordt de onderzoeksprocedure uitgebreid beschreven. Hieronder volgt een samenvatting van de inhoud van de overige hoofdstukken.

Het tweede hoofdstuk bestudeert contemplatieve wetenschap als een geval van (post-)moderne hertovering (*reenchantment*). STS-onderzoek heeft gewezen op het gelijktijdige bestaan van wetenschappelijke aspiraties gericht op het volledig verklaarbaar maken van de wereld naast tegengestelde krachten gericht op hertovering: gevoelens van ontzag en verwondering, zoektochten naar transcendentale betekenis en morele waarden en praktijken verwant met magische toverij. De gevalstudie over contemplatieve wetenschap laat zien dat geschiedenis een belangrijke rol speelt in de hertovering van hersenonderzoek. Uitgaande van historische etnografie wordt in dit tweede hoofdstuk geanalyseerd hoe de contemplatieve wetenschapsgemeenschap het verleden als verhaal gestalte geeft tijdens conferenties, bij openbare herdenkingsbijeenkomsten en in gepubliceerde tekstuele verslagen, teneinde dit onderzoeksveld te valoriseren als een project van hertovering zonder de wetenschappelijke legitimiteit ervan te ontcrachten. Eerst wordt getoond dat de populaire geschiedenis van contemplatieve wetenschap betoverende eigenschappen aan het vakgebied toeschrijft door het combineren van

Weberiaanse ideaaltypes van charismatisch en rationeel gezag. Vervolgens worden alternatieve geschiedenissen van meditatie-onderzoek gereconstrueerd, en hun afwezigheid in het officiële verhaal wordt verklaard in relatie tot de charismatisch-rationele januskop van de contemplatieve wetenschap. Tot slot wordt aangetoond dat contemplatieve wetenschappers zich baseren op het verleden bij het mobiliseren van waarderingsregimes als onderdeel van het rechtvaardigen van hun werk in het licht van socio-ethische kritiek. De analyse draagt bij aan de academische literatuur over waarderings- en rechtvaardigingspraktijken door te laten zien dat geschiedenis als een repertoire ter verdediging van wetenschap tegen critici fungeert, en dient om nieuwe onderzoekers aan te trekken en een onderzoeksgemeenschap rond de fascinatie met betovering op te bouwen.

Het derde hoofdstuk onderzoekt de verstrengeling van praktijken van waarderingswerk en wetenschappelijk onderzoek in de Silver Santé studie, een lifestyle-interventie *randomised controlled trial* (RCT) over mindfulness en compassie-meditatie. Bestudering van meditatie in een RCT vormt een uitdaging, want een interventie die uitgaat van een mix van mensen, vaardigheden en activiteiten moet worden gestandaardiseerd. Dit hoofdstuk beschrijft hoe onderzoekers, door die uitdaging aan te gaan, met uiteenlopende kennis-genererende praktijken hierop hebben gereageerd. Er wordt verder teruggegrepen op praxeografie, een onderzoek naar praktijken verwant met etnografie, om normatieve dimensies van kennis-genererende praktijken te analyseren. Onderzoekers jongleerden met normen zoals interne validiteit, haalbaarheid, objectiviteit en geoefend oordeelsvermogen. Strategieën om spanningen tussen normen op te lossen waren: het onderzoeksprotocol herinterpreteren, formele regels volgen en informele zorg verlenen, en het protocol van studietaken aanpassen. Deze analyse is niet alleen relevant voor het begrijpen van hoe waarderingswerk in feitelijke praktijken van meditatie-onderzoek wordt uitgevoerd; de analyse problematiseert eveneens wat als bewijs geldt in *evidence-based medicine*. In plaats van kennisbeoordeling onder verwijzing naar een ‘gouden standaard’ wordt in dit hoofdstuk voorgesteld dat bewijsclaims geplaatst dienen te worden in de context van hun productie om ze in eigen termen te kunnen evalueren.

Als overgang van observatie naar collaboratief onderzoek biedt het vierde hoofdstuk een methodologisch verslag van de rol van kritiek in interdisciplinaire R(R)I-samenwerkingsverbanden, die streven naar de aansluiting van techno-wetenschappelijke arbeid bij bredere socio-ethische overwegingen. Terwijl de rol van kritiek in R(R)I-gemeenschappen tot dusverre relatief weinig specifiek is geweest, wordt in dit hoofdstuk ‘generatieve kritiek’ besproken als een praktijk tussen enerzijds ‘leunstoelkritiek’ en anderzijds ‘gebrek aan kritische distantie’. Op grond van participerende observatie in de hierboven genoemde klinische studie over mindfulness en compassie-meditatie worden in dit hoofdstuk verschillende vormen van kritiek geïdentificeerd en wordt uitgelegd hoe zij van invloed waren op de interacties tussen onderzoekers van de Silver Santé studie en de externe adviesraad. Onderzoekers brachten leunstoelkritiek in verband

met een alternatieve opvatting van meditatie als relationele praktijk in plaats van individuele mentale training, wat bijdroeg aan een meer sociaal responsieve publieke representatie van de studie. Op grond van generatieve kritiek kunnen ogenschijnlijk stabiele objecten anders worden opgevat, vooral op momenten wanneer gevestigde manieren van kijken en kennen ter discussie staan. Om de formulering van generatieve kritiek in interdisciplinaire samenwerking te vergemakkelijken, werd een aangepaste versie van STIR ontwikkeld door methodologische beginselen van Video-Reflexieve Etnografie erin op te nemen.

Het vijfde hoofdstuk beschrijft hoe ik ben omgegaan met mijn eigen standpunt (*positionality*) als onderzoeker in de toepassing van deze aangepaste versie van STIR in de praktijk. Sociale onderzoekers beklemtonen dat het vermogen van interdisciplinaire samenwerking om de sociale vorming van techno-wetenschap te sturen vaak wordt ingeperkt door hun liminale positie. Zij worden doorgaans in de positie gedrongen van vijandige outsider, dan wel gecoöpteerde insider. Bij de poging met deze dynamiek om te gaan is mij gebleken dat aandacht voor affecten mogelijkheden kan openen voor productieve betrokkenheid voorbij disciplinaire grenzen. Het hoofdstuk analyseert ervaringen van vervreemding (*disconcertment*) in een STIR-studie verricht met het Silver Santé onderzoeksteam. Met het oog hierop wordt in dit hoofdstuk een heuristiek ontwikkeld die 'vervreemding', 'affectieve arbeid' en 'responsiviteit' met elkaar verweeft om de rol van het lichaam in interdisciplinaire samenwerking te analyseren. Die heuristiek draagt bij aan het naar voren brengen van hoe lichamen affectieve arbeid verrichten wanneer zij responsiviteit genereren tussen samenwerkende actoren op momenten van vervreemding. Responsieve lichamen kunnen fungeren als 'sensoren', 'bronnen' en 'processors' van ervaringen van onderscheid. De analyse laat zien hoe aandacht voor affecten een stimulans bleek voor methodologische keuzes om het verschil tussen samenwerkende actoren te erkennen, vergroten of minimaliseren. Hoewel de effecten van zulke keuzes situatie-afhankelijk zijn, wist ieder onderzocht effect responsiviteit te ontlokken. Responsiviteit heeft de samenwerkende actoren ondersteund bij het realiseren van generatieve kritiek, die bijdroeg aan de herformulering van het technische in termen van het sociale. Deze analyse vormt een bijdrage aan STS onderzoek naar de rol van affect in successen en mislukkingen van collaboratieve socio-technische integratie.

Het zesde hoofdstuk beschrijft en analyseert online workshops met contemplatieve wetenschappers van verschillende instellingen en verruimt daardoor het toepassingsgebied van STIR. Het presenteert de resultaten van een samen met Erik Fisher verrichte studie over de verhouding tussen het vermogen tot socio-technische integratie in wetenschappelijk werk en activiteiten gericht op het behoud van hybride roldentiteiten. In literatuur over de governance van wetenschap wordt reflexieve participatie in de sociale vorming van techno-wetenschap wel geframed als het vermogen van wetenschappers om binnen beperkende structuren meer agency uit te oefenen. Dit vermogen wordt verondersteld sterk aanwezig te zijn in wetenschappers met

hybride roldentiteiten, zoals contemplatieve wetenschappers die het wetenschappelijke zelf vermengen met het contemplatieve zelf. Op basis van deze veronderstellingen zijn in het kader van de hier gepresenteerde studie contemplatieve wetenschappers uitgenodigd om te reflecteren op naderende besluiten in dialoog met hun collega's, gestuurd door het STIR-protocol. Verder hebben wetenschappers aan interviews over hun ervaring van de dialoog deelgenomen. De analyse wijst erop dat STIR-dialogen tussen wetenschappers een stimulans vormen voor reflectie op en verandering van praktijken in reactie op waarde-conflicten. Door het vaststellen van de voorwaarden die zulke veranderingen faciliteren, beklemtoont de analyse de vaak niet erkende relationele, interpersoonlijke praktijken in STIR-dialogen, die wetenschappers in de studie in staat stelden om structurele effecten op hun agency te weerstaan en ermee om te gaan. Contemplatieve wetenschappers hadden daarbij aandacht voor hun hybride roldentiteiten, terwijl zij op reflexieve wijze deelnamen aan de sociale constructie van onderzoek.

In enkele concluderende opmerkingen zijn de resultaten van de empirische hoofdstukken samengebracht om te schetsen hoe inzichten van ieder hoofdstuk het concept van waarderingswerk verruimen en licht werpen op mogelijkheden voor de aanpassing ervan door collaboratief onderzoek. Na enige bespiegeling op methodologische beperkingen wordt de bredere relevantie van de uitkomsten besproken. Kort samengevat voegt deze dissertatie een empirisch perspectief op 'ethiek in actie' toe aan publieke en academische debatten over 'ethiek in theorie' in contemplatieve wetenschap. Dit gebeurt door de bestudering en bekritisering van de processen waarmee wetenschappers zich engageren met de socio-ethische aspecten van hun werk. Er wordt aangetoond dat contemplatieve wetenschap niet automatisch de normatieve effecten heeft die voor- en tegenstanders verwachten. Door bijvoorbeeld mindfulness-meditatie tot object van onderzoek te maken, verliest zij niet noodzakelijk haar ethische basis in het boeddhisme, net zomin als dergelijke meditatie automatisch leidt tot verbetering van de geestelijke gezondheid en het welzijn in de samenleving. Wel kunnen zowel boeddhistische als moderne framings van meditatie worden opgespoord, gedestabiliseerd en veranderd in wetenschappelijk werk door reflexieve praktijken die al zijn ingebed in contemplatieve wetenschap en praktijken die worden gestimuleerd door collaboratief onderzoek zoals STIR. Dit illustreert dat wetenschappers verantwoording nemen voor de manieren waarop hun onderzoek van invloed is op samenleving en cultuur – het soort impact dat gewoonlijk wordt verondersteld buiten het bereik van hun verantwoordelijkheid te vallen. De dissertatie is dan ook niet alleen relevant voor contemplatieve wetenschappers, maar ook voor andere techno-wetenschappelijke beoefenaars, beleidsmakers en sociale onderzoekers. Gezamenlijke inspanningen gericht op het openen van 'reflexieve ruimte' – waar conventionele benaderingen en overtuigingen beschikbaar worden gemaakt voor heroverweging en herziening – kunnen immers de sociale sturing van techno-wetenschap faciliteren.